

УДК 336:332. 1

Карлін М. І.,*доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту, податкової та бюджетної політики Волинського національного університету ім. Лесі Українки*

НЕОБХІДНІСТЬ ВРАХУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ В КОНТЕКСТІ ПРОВЕДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто сутність категорії “фінансова спроможність регіону”, форми її прояву в економічних відносинах, шляхи проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні з урахуванням готовності до цього окремих територіальних громад і регіонів.

Ключові слова: фінансова спроможність регіону, реальна фінансова спроможність регіону, потенційна фінансова спроможність регіону, адміністративно-територіальна реформа, Україна, Польща, Волинська область, Бельгія, Європейський Союз.

В статье рассмотрена сущность категории “финансовая состоятельность региона”, формы ее реализации в экономических отношениях, пути проведения административно-территориальной реформы в Украине с учетом готовности к этому отдельных территориальных обществ и регионов.

Ключевые слова: финансовая состоятельность региона, реальная финансовая состоятельность региона, потенциальная финансовая состоятельность региона, административно-территориальная реформа, Украина, Польша, Волынская область, Бельгия, Европейский Союз.

In article the essence of a category “a financial possibility of region”, forms of its realisation in economic relations, ways of carrying out of administrative-territorial reform in Ukraine taking into account readiness for it of separate territorial societies and regions is considered.

Keywords: financial possibility of region, financial possibility of region, potential financial possibility of region, administrative-territorial reform, Ukraine, Poland, Volyn region, Belgium, the European Union.

Постановка проблеми. Посилення диференціації регіонального розвитку в Україні та необхідність реформування міжбюджетних відносин зумовлюють пошук нових підходів до фінансового забезпечення регіонів України. В цьому плані важливо з'ясувати рівень фінансової спроможності кожного регіону України, шляхи його нарощення, щоб зменшити

перерозподільні фінансові процеси в країні. Складність та актуальність поставленої задачі пояснюється недостатністю теоретичних і практичних напрацювань щодо фінансової спроможності регіону в Україні. Не оцінивши реальну спроможність регіону важко провести адміністративно-територіальну реформу в Україні. В цьому плані важливо вивчити досвід Польщі, яка пішла на укрупнення регіонів, чого поки не робить влада в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню окремих складових фінансової спроможності регіону та необхідності проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні присвячені роботи І. Алексєєва, О. Амоші, Р. Безсмертного, П. Буряка, О. Василика, І. Вахович, В. Гейця, З. Герасимчук, М. Долішнього, О. Західної, М. Козоріз, І. Луніної, В. Малиновського, П. Мельника, В. Олуйка, В. Опаріна, Н. Павліхи, В. Павлова, В. Радіонової, І. Сторонянської, Л. Тарангул та низки інших вчених.

Разом з тим, низка теоретичних і методичних питань щодо підвищення реальної фінансової спроможності регіону потребує подальших досліджень. Зокрема, необхідно визначити зміст цієї економічної категорії та форми її прояву, структуру механізму забезпечення фінансової спроможності регіону, фактори впливу на зміцнення фінансової спроможності регіонів нашої країни в сучасних умовах, резерви зростання фінансової спроможності регіонів України. Це дозволить на належному рівні підготувати та провести адміністративно-територіальну реформу у нашій країні.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є з'ясування суті економічної категорії "фінансова спроможність регіону", форм прояву та напрямів її забезпечення, проведення адміністративно-територіальної реформи в нашій країні.

Виклад основного матеріалу. Фінансова спроможність регіону як економічна категорія тісно пов'язана з такими категоріями, як: фінансова безпека регіону, стійкість фінансової системи регіону, конкурентоспроможність регіону, фінансові ресурси регіону та іншими. Важливо дослідити ці взаємозв'язки та відмінності фінансової спроможності регіону від названих категорій. Насамперед, важливо дослідити близькі за змістом категорії "фінансова безпека регіону" і "фінансова спроможність регіону". Це дозволить виявити і форми прояву фінансової спроможності регіону.

Досить цікавим у науковому плані є розгляд фінансової безпеки регіону в контексті сталого розвитку, запропонований доктор економічних наук, професор І. М. Вахович [1, с. 92-96]. Розглядаючи фінансову безпеку через призму регіональних інтересів сталого розвитку, вона виділяє такі ключові характеристики безпечного функціонування регіону, які в значною мірою також характеризують й фінансову спроможність регіону, її форми прояву:

– захищеність інтересів регіону (населення, природи та виробництва) від впливу несприятливих чинників, небезпек та загроз на основі висо-

кого рівня конкурентоспроможності регіону. Цей підхід зосереджує увагу на дослідженні сталого розвитку як статичної величини, тобто явища, яке дане, завершене, вже відбулось і спостерігається у конкретних проявах (досягнутий рівень захищеності економіки тощо);

- стійкість до впливу внутрішніх і зовнішніх негативних дій, при якій забезпечується усунення чи нейтралізація загроз задоволення інтересів регіону. Цей підхід дозволяє виділити і протистояння загрозам;

- стабільність соціоеколого-економічної ситуації в регіоні на основі активної протидії впливу внутрішніх та зовнішніх загроз. Цей підхід дозволяє розглядати розвиток регіону у динаміці з позиції здатності, можливості та готовності, тобто враховує перспективи сталого розвитку;

- збалансованість фінансових потоків за напрямками сталого розвитку регіону, що дозволяє забезпечити пропорційність задоволення потреб регіону. Тут враховується підтримання рівня сталості розвитку регіональної системи;

- забезпеченість регіону достатніми для задоволення їх потреб і виконання існуючих зобов'язань фінансовими ресурсами, фінансова незалежність регіону у можливості задоволення цих потреб. Цей підхід поєднує у собі наявний фінансовий стан регіону з потенційними фінансовими можливостями забезпечувати захист регіональних фінансових інтересів;

- ефективність витрачання фінансових ресурсів на потреби функціонування регіональної економіки, соціального захисту та природоохоронних заходів на основі застосування якісних фінансових послуг, технологій та інструментів [1, с. 92, с. 95].

Зрозуміло, що з погляду різної реальної фінансової спроможності окремих регіонів України забезпечити вищевказані характеристики їх безпечного функціонування на сьогодні здається неможливим, але, як мету, це завдання треба ставити при проведенні адміністративно-територіальної реформи в нашій країні. Особливо це важливо в контексті зменшення “тінізації” економіки України та окремих її регіонів.

Для підвищення реальної фінансової спроможності регіонів України та з метою подолання “тіньової” економіки необхідно ввести податок на нерухомість і закріпити його за місцевими бюджетами, віддати на місця до 20% податку на прибуток підприємств, збільшити ресурсні платежі (за воду, за землю тощо). За допомогою цих та інших заходів вдасться підвищити як рівень фінансової безпеки регіону, так і рівень фінансової спроможності регіону. Проблемою є те, що Податковий кодекс України (2010 р.) не передбачає введення ефективного податку на нерухомість, що негативно позначиться на реальній фінансовій спроможності регіонів України. Водночас, Бюджетним кодексом України 2010 року цей податок передбачено як джерело місцевих доходів.

Фінансова спроможність регіону включає в себе внутрішню і зовнішню складові (форми прояву), які важливо дослідити. Внутрішня складова

фінансової спроможності регіону включає: рівень реалізації фінансового потенціалу регіону; забезпечення регіону фінансовими ресурсами для надання населенню регіону основних соціально-економічних послуг; податко-спроможність регіону тощо.

Зовнішня складова фінансової спроможності регіону характеризується рівнем його включення у перерозподільчі відносини в масштабах України. В цьому важливо оцінити як реальну, так і потенційну фінансову спроможність регіону. На наш погляд, потенційна фінансова спроможність регіонів є значно вищою, ніж це показується в офіційній статистиці. Причина цього явища – значна "тінізація" економіки України (до 30-50% за різними оцінками).

Дуже близькою до категорії "фінансова спроможність регіону" є категорія "фінансова стійкість регіону". На думку кандидата економічних наук О. Р. Західної, стійкість фінансової системи регіону необхідно розглядати як спроможність збалансувати фінансові потоки, залучати необхідні фінансові ресурси для реалізації програмних заходів соціально-економічного розвитку регіону, забезпечувати його економічний саморозвиток та фінансову безпеку всупереч впливу ендогенних та екзогенних дестабілізуючих чинників, а також формувати фінансове підґрунтя для розвитку регіону в майбутньому [2, с. 7].

На нашу думку, фінансова стійкість регіону є складовою категорії "фінансова спроможність регіону", оскільки вона характеризує потенційні фінансові можливості регіону.

Своєю чергою, фінансова спроможність регіону є складовою категорії "конкурентоспроможність регіону", оскільки вона характеризує конкурентоспроможність регіону з фінансової сторони.

У цілому, у загальному вигляді, зміст економічної категорії "фінансова спроможність регіону" можна визначити так: це фінансова здатність регіону задовольняти основні соціально-економічні потреби жителів регіону та забезпечувати фінансування загальнодержавних функцій, пропорційно фінансовим можливостям регіону. Проблемою є визначення як реальних, так і потенційних фінансових можливостей регіону та визначення частки кожного регіону України у фінансуванні загальнодержавних функцій. На наш погляд, це буде ефективніше зробити, якщо укрупнити регіони України (до 10-11 регіонів замість 27). Разом з тим, в укрупненні областей повинна бути зацікавлена громадськість цих областей, а не тільки Центр.

Фінансова спроможність регіону як економічна категорія відображає складну гаму економічних відносин між різними суб'єктами: між окремим регіоном і державою в цілому, між різними регіонами України, всередині окремого регіону [між громадою обласного центру і територіальною громадою області, що, відповідно, уособлюється (досить часто суперечливими) економічними взаєминами між міською радою і обласною радою] з приводу розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів регіону, насам-

перед – понадпланових] тощо. Важливо виявити всі ці групи взаємин, їх суб'єкти, зрозуміти економічні інтереси кожного суб'єкта, економічні протиріччя між різними суб'єктами, які в цілому і характеризуються категорією “фінансова спроможність регіону”. Все це дозволить краще зрозуміти сутність економічних відносин як всередині окремого регіону, так і економічні протиріччя між окремими регіонами України. В кінцевому підсумку пропонований нами підхід до аналізу змісту економічної категорії “фінансова спроможність регіону” дозволить виявити та вирішити не тільки економічні суперечності між окремими регіонами, а й зменшити політичне протистояння між Західною і Східною Україною, провести адміністративно-територіальну реформу без суттєвих проблем.

Необхідність реформи фінансових відносин в Україні в контексті адміністративно-територіальної реформи зумовлена, насамперед, такими проблемами:

- низька якість послуг, що надаються на місцях. У більшості сільських, селищних бюджетів видатки на виплату заробітної плати й нарахування на неї становлять понад 90 %;

- зношена інфраструктура. Комунальна інфраструктура зношена більше ніж на 60%. Кількість аварій у ЖКГ за останні роки зросла в 5 разів. Близько 90% доріг загального є дорогами місцевого значення. При цьому 70% автодоріг потребують капітального ремонту. Згідно з розрахунками Всесвітнього Банку, протягом наступних 10 років місцева інфраструктура України вимагатиме інвестицій на 29 млрд. дол. США.

Причинами вказаних проблем є:

- низька фінансова самостійність регіонів. Згідно з розрахунками Асоціації міст у 2009 р. недофінансування видатків на місцевому рівні сягнуло 12,1 млрд. грн. Питома вага доходів, що не враховуються при розрахунках трансфертів, у 2006-2009 рр. становила 10-13% і має тенденцію до скорочення. При цьому брак ресурсів на делеговані повноваження знижує відповідальність місцевої влади за якість наданих послуг;

- недостатньо прозорий розподіл міжбюджетних трансфертів.

Україна також мусить взяти до уваги негативний досвід Бельгії, де недооцінка регіональних економічних та мовних суперечностей між Фландрією та Валлонією може призвести до перетворення Бельгії на конфедерацію або до розпаду країни взагалі за чехословацьким варіантом на дві країни.

Підвищення фінансової спроможності регіонів України, в тому числі шляхом укрупнення областей, дозволить підвищити рівень конкурентоспроможності й нашої країни у світі, який, на жаль, знижується.

У рейтингу Індексів міжнародної конкурентоспроможності 2009-2010 рр. Україна займає 82 місце серед 133 країн. Згідно з підсумковим Звітом про конкурентоспроможність України, який у червні 2010 р. презентував Фонд “Ефективне управління” у межах спільного проекту із

Всесвітнім економічним форумом (ВЕФ), наша країна опустилася на 10 позицій [3].

У регіональному ж рейтингу конкурентоспроможності з 20 регіонів перше місце, як і раніше, займає Київ. У міжнародному рейтингу він – на 59 місці (поруч з Угорщиною та Панамою). Далі з незначним відставанням іде Дніпропетровська область. Потім Закарпатська і Львівська області (67 та 69 місце в міжнародному індексі – поряд з Уругваєм та Румунією), і АР Крим з Донецькою областю (72 та 73 місця – між Казахстаном і Латвією). Завершує так звану групу лідерів Харківська область – 76 місце в міжнародному індексі (між Колумбією та Єгиптом).

Полтавська, Черкаська, Хмельницька, Запорізька, Одеська, Луганська та Херсонська області знаходяться в середині рейтингу. Низький рівень конкурентоспроможності демонструють Волинська, Рівненська, Івано-Франківська, Сумська та Житомирська області. А наприкінці списку – Вінницька область. Вона посіла 111 місце в міжнародному індексі поряд із Сенегалом і Сербією.

Необгрунтована практика регіонального порівняння викликає постійні нарікання з боку областей, де виробляється лєвова частка валового внутрішнього продукту країни, а також постійні дискусії про те, "хто кого годує" [4].

Чинний Закон "Про стимулювання розвитку регіонів" поки не дає відповіді на такі питання. Значна частина його спрямована на вирішення проблеми депресивності територій.

Звичайно, регіональну політику можна розуміти і як інструмент подолання депресивності. Але якщо слідувати критеріям, закладеним у законі, то у нас у стані депресивності перебуватиме половина країни.

Тому при всій важливості таких завдань, як подолання депресивності і забезпечення соціальних стандартів для всіх громадян, регіональна політика не може бути зведена виключно до їх вирішення. Її головна мета значно ширша – створити умови для максимального розкриття і використання внутрішнього потенціалу регіонів.

У цьому контексті адміністративно-територіальна реформа в Україні повинна розглядатися, перш за все, як передумова реалізації державної регіональної політики.

Майбутня адміністративна реформа в Україні включає в себе шість блоків. Перший з них передбачає модернізацію центральних органів виконавчої влади. Найцікавіше і найцінніше тут те, що при збереженні наявної кількості міністерств-двадцяти передбачається скоротити кількість центральних органів виконавчої влади та урядових органів держуправління на 25 відсотків. Планується скорочення й контрольно-наглядових функцій та дерегуляція цих органів.

Передбачається модернізувати і систему професійного навчання держслужбовців та посадових осіб місцевого самоврядування. Наголошено, що Україна не може миритися з ганебним 146 місцем у світовому рейтингу

корупції. У шостому блоці передбачено: безпаперові технології, тобто так званий електронний обіг документів, створення національної бази особових справ держслужбовців і переведення надання суспільних держпослуг у режим он-лайн.

Найбільше дискусій викликає реформування місцевих органів виконавчої влади. Так, за одним із проєктів, пропонується створити на території Волинської області 49 громад, замість майже півтисячі сільських рад. Планується, що на території Любомльського району буде лише три таких громади – Любомльська, Головинська та Гушанська, а Шацький район із статусу власне району перейде у статус громади. Громади взагалі на Волині мають об'єднуватися в 5-6 чи то повітів, чи округів, а областей може взагалі не бути [5].

Зрозуміло, що поки це лише один із запропонованих проєктів, але із зазначеного випливає, що він буде чи не основним. У селах, які перестануть бути центрами сільрад, лишаться лише старости. Найбільша проблема при цьому – створення належної інфраструктури. Запровадження планованої реформи та розбудова нових органів влади можлива лише за допомоги Євросоюзу. Планується, що вже в 2011 році ЄС надасть Україні 80 мільйонів євро, крім того, будуть продовжені українсько-канадський та українсько-данський проєкти технічної допомоги із залученням додаткових коштів не менш як 10 мільйонів євро.

Система бюджетного вирівнювання визначає взаємодію між Державним бюджетом і регіональними бюджетами, яка дозволяє будь-кому з громадян держави отримувати певний рівень суспільних послуг, незалежно від того, на території якого регіону він проживає. Конкретними механізмами реалізації горизонтального бюджетного вирівнювання в Україні є система міжбюджетних трансфертів.

Останніми роками постійно зростає роль міжбюджетних трансфертів у формуванні доходів місцевих бюджетів та частки ВВП, яка перерозподіляється через систему трансфертів.

Згідно з вимогами Бюджетного кодексу України, місцеві бюджети не можуть бути затверджені з дефіцитом. Винятком є тільки бюджети міст обласного та республіканського підпорядкування, республіканський бюджет Автономної Республіки Крим, які можуть ухвалюватися з дефіцитом бюджету розвитку. Але на практиці дефіцит бюджету розвитку застосовується нечасто.

Для підвищення ефективності системи міжбюджетних трансфертів треба розробити чіткі та прозорі критерії, згідно з якими можна оцінювати результати державної політики вирівнювання доходів регіональних бюджетів.

Для удосконалення порівняльності та вироблення гармонізованих підходів до розвитку і фінансування територій та надання їм відповідного фінансування в ЄС розроблено класифікацію адміністративно-терито-

ріальних одиниць (NATS 8), яку було узаконено рішенням Єврокомісії 2001/0046 від 14. 02. 2001р. Наразі офіційно зареєстровані субнаціональні адміністративно-територіальні одиниці на рівнях NATS 1, 2, 3, кожна з яких отримала свій код. Подібний підхід було б доцільно застосувати в Україні, провівши відповідне укрупнення сільських рад, районів і областей, одночасно розширивши їх повноваження, в тому числі й у сфері управління своїми фінансами, яких катастрофічно не вистачає насамперед бюджетам нижчого рівня.

Щодо кожного рівня в країнах ЄС встановлено рекомендовані повноваження, які доцільно здійснювати на цих рівнях, та орієнтовну кількість населення, яка належить до кожного рівня, що треба застосувати і в Україні.

У ЄС всі територіальні одиниці регіонального плану, які відповідають цим критеріям, розглядаються в одній категорії. Крім того, не рекомендується надавати однакові повноваження регіонам, які не перебувають в одній "ваговій категорії". Тому заслуговують на увагу пропозиції відомих вчених України про укрупнення районів і областей і зменшення кількості останніх до 6-10, хоча це поки не враховується при розробці концепції адміністративно-територіальної реформи, що зекономить як управлінські витрати, так і стимулюватиме розвиток окремих регіонів, насамперед депресивних.

Виходячи з досвіду Польщі та вимог Єврокомісії від 14. 02. 2001 р., ми пропонуємо для обговорення громадськістю авторський варіант реформування адміністративного устрою України, який включатиме створення 10 укрупнених областей або регіонів: 1) Західно-поліський (Волинська, Рівненська, Житомирська області, центр – м. Рівне); 2) Західноукраїнський (Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська, Чернівецька області, центр – м. Івано-Франківськ); 3) Подільський (Тернопільська, Хмельницька, Вінницька області; центр – м. Хмельницький); 4) Центральний (Київська, Чернігівська, Черкаська, Кіровоградська області, центр м. – Черкаси); 5) Причорноморський (Одеська, Миколаївська, Херсонська області; центр – м. Миколаїв); 6) Північно-східний (Сумська, Харківська, Полтавська області, центр – м. Полтава); 7) Донбаський (Донецька, Луганська області, центр – м. Горлівка); 8) Придніпровський (Дніпропетровська і Запорізька області, центр – м. Дніпропетровськ); 9) Кримський (Автономна Республіка Крим і м. Севастополь, центр – м. Сімферополь); 10) м. Київ. При такому підході оптимізується як кількісний склад населення регіонів, так їх просторовий розвиток, максимально враховуються історичні та національні особливості розвитку кожної області та регіону [6].

Пропонована зміна традиційних центрів ряду регіонів України пояснюється двома основними причинами: 1) загостренням екологічної та транспортної ситуації у великих містах (Київ, Львів, Одеса, Харків, Донецьк); 2) необхідністю розвитку менш розвинутих територій і відповідних центрів цих регіонів, про що свідчить досвід зарубіжних країн.

Ідея територіального поділу столиці держави та адміністративного центру, що знаходиться поруч, не нова: її реалізували в багатьох країнах світу. Найбільш відомий приклад – США, де місто Вашингтон належить до окремого адміністративного округу, а не якомусь із штатів. Крім того, в більшості штатів функції столиці здійснюють невеликі містечка, а не масштабні мегаполіси, які є “візиткою” певного штату. Так, столицею штату Нью-Йорк є не однойменне місто на Гудзоні, а Олбані, в якому проживають лише 93,5 тис. чол. В Іллінойсі, де є Чикаго, керівництво здійснюють урядовці із Спрінгфілда, чисельність якого в 24 рази менша. В Каліфорнії головне місто не Лос-Анджелес і не Сан-Франциско, а Сакраменто, сьомий за розмірами населений пункт. У Неваді Лас-Вегас підпорядкований значно меншому Карсон-Сіті.

Аналогічна ситуація має місце і в Європі. Наприклад, у ФРН Берлін виокремлений в окрему адміністративну одиницю, а оточує його федеральна земля Бранденбург зі столицею в Потсдамі, що розташований у приміській зоні Берліна. Англійський регіон Великий Лондон (найменший за розмірами, але лідер за ВВП на душу населення) знаходиться між двома іншими: Східною та Південно-Східною Англією. В Бельгії столиця також користується особливим статусом [7].

Виокремлення адміністративного центру регіону із столиці має декілька цілей. Перш за все, ця міра є інструментом форсованого соціально-економічного розвитку невеликого міста, яке зосереджує певну частину переселених до нього урядовців, за якими “підтягуються” філії банків та корпорацій. Досить часто саме статус регіонального центру забезпечує головні доходні статті міських бюджетів у тих самих США [7].

Укрупнення областей повинно бути доповнене об’єднанням районів, яких нараховується 490, а пропонується зменшити до 135-136. З рекомендацій ЄС видно, що в Україні доцільно планувати розмір районів (за кількістю населення) у межах 250-300 тис. чоловік, але при умові, що наявні послуги влади будуть наближені до людей. Наші оцінки, зроблені для областей Західного Полісся, дозволяють говорити про необхідність виділення по 4 укрупнені райони в кожній із цих областей: у Волинській області – 1) Ковельський (північні райони Волині), 2) Володимир-Волинський (західні райони області); 3) Луцький (південні і східні райони Волинської області), 4) м. Луцьк; у Рівненській області – 1) Сарненський (північно-західні райони); 2) Рівненський (центральні райони), 3) Дубнівський (південно-західні райони); 4) м. Рівне; в Житомирській області – 1) Новоград-Волинський (західні райони); 2) Коростенський (північно-східні райони); 3) Житомирський (південні райони); 4) м. Житомир. Можливим варіантом територіального реформування могло б бути створення не 4-х, а п’яти районів, насамперед у Житомирській області.

Прийнятий 8. 07. 2010 р. новий Бюджетний кодекс України повинен позитивно вплинути на фінансову спроможність регіонів, хоча деякі питання залишилися невирішеними [8].

Не почутими, на жаль, залишилися пропозиції передати на Державний бюджет фінансування державних програм соціального захисту, на реалізацію яких органи місцевого самоврядування не мають жодного впливу.

Взагалі, щодо місцевих бюджетів новий Бюджетний кодекс зафіксував певне матеріальне поліпшення їхнього стану. Насамперед зроблено спробу зменшити ризики їх “підвисання” внаслідок неприйняття Державного бюджету. Віднині, якщо ця проблема виникне, трансферти до місцевих бюджетів будуть вважатися такими, які були в проекті закону про Державний бюджет, поданому урядом до парламенту.

Нарешті усунуто проблему із платою за землю, яку раніше ділили між власними надходженнями територіальних громад і надходженнями, закріпленими за обласними та районними бюджетами. Несправедливим було те, що до міст обласного значення спрямовувалося 75% плати за землю, а до бюджетів сіл, селищ та міст районного значення – тільки 60%. Тепер плата за землю повністю належить до доходів бюджетів міст, сіл, селищ.

Ще одне нововведення – фінансові нормативи бюджетної забезпеченості розраховуватимуться на підставі державних соціальних стандартів і нормативів. Поки що це декларація. Коректно здійснити такі розрахунки можливо лише після впорядкування адміністративно-територіального устрою. І Мінфін готовий до цього, вводячи термін “об’єднання територіальних громад, створених відповідно до закону” – прообраз майбутніх адміністративно-територіальних одиниць – громад. Розрахунки трансфертів до таких об’єднань здійснюватимуться як для міст обласного значення і надаватимуться безпосередньо з Державного бюджету.

В останні десятиріччя в світі були випробувані десятки методів для вирішення економічних проблем окремих регіонів. Їх, на думку Н. Тоганової [9, с. 109], можна поділити на глобальні й локальні. До глобальних методів можна зарахувати всі пропозиції щодо зміни адміністративно-територіального поділу та радикального перегляду фіскальної політики держави та/або регіонів щодо всієї країни або окремо стосовно окремого регіону. До локальних методів Н. Тоганова зараховує регіональну політику ЄС в цілому, так і самої держави, регіональний маркетинг-менеджмент та промислову політику (або як її аналог – кластерну). Методи першої групи напряму впливають на конкурентні переваги регіону (вартість робочої сили регіону і т. ін.), а методи другої групи можна віднести до “м’яких” чинників (будівництво об’єктів соціальної інфраструктури, імідж регіону тощо). На наш погляд, для підвищення фінансової спроможності менш розвинених регіонів України (в т. ч. і Волині) необхідно використовувати як глобальні, так і локальні методи вирішення економічних проблем регіонів.

Висновки. Фінансова спроможність регіону як економічна категорія відображає відносини між різними суб’єктами: між окремим регіоном і державою в цілому, всередині окремого регіону (між громадою обласного

центру і територіальною громадою області) тощо з приводу розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів регіону.

Зміст економічної категорії “фінансова спроможність регіону” можна визначити так: це фінансова здатність регіону задовольняти основні соціально-економічні потреби жителів регіону та забезпечувати фінансування загальнодержавних функцій, пропорційно фінансовим можливостям регіону.

Важливими формами прояву фінансової спроможності регіону є його фінансова стійкість, фінансова безпека, реальна фінансова спроможність регіону, потенційна спроможність регіону. .

Фінансова спроможність регіону є складовою більш загальної категорії – “конкурентоспроможність регіону”.

Підвищення фінансової спроможності регіонів України за рахунок адміністративно-територіальної реформи дозволить зменшити як економічне, так і політичне протистояння між Західною і Східною Україною.

Важливим напрямом підвищення фінансової спроможності регіонів України повинно стати проведення адміністративно-територіальної реформи з дотриманням вимог Євросоюзу та досвіду Польщі.

Література:

1. Вахович І. М. Фінансова політика сталого розвитку регіону: методологія формування та механізм реалізації: [монографія] / І. М. Вахович. – Луцьк: Надстир'я, 2007. – 496 с.
2. Західна О. Р. Механізм забезпечення стійкості фінансової системи регіону. Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук / 08.00.08. – Львів: ІРД НАН України, 2010. – 20 с.
3. Савицький О. Єдина надія – на реформи / О. Савицький // День. – 2010. – 1 липня. – С. 5.
4. Скорик Н. Заглянути за горизонт / Н. Скорик // Дзеркало тижня. – 2010. – 15 травня. – С. 4.
5. Лис В. Якими будуть громади, що замінять сільради? / В. Лис // Волинь – нова. – 2010. – 3 червня. – С. 4.
6. Проблеми і шляхи розвитку депресивного регіону (на прикладі областей Поліського економічного регіону): [монографія] / За ред. М. І. Карліна. – Луцьк: РВВ “Вежа” Волин. держ. ун.-ту ім. Лесі Українки, 2006. – 322 с.
7. В деревню к теткам // Бизнес. – 2010. – 23 августа. – С. 21-22.
8. Ганущак Ю. Новий Бюджетний кодекс: на фінансові революції не очікуйте / Ю. Ганущак // Дзеркало тижня. – 2010. – 10 липня. – С. 7.
9. Тоганова Н. Укрупнение регионов ФРГ: Хозяйственный потенциал и политические барьеры / Н. Тоганова // МЭиМО. – 2010. – № 1. – С. 108-114.